

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล
หนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร*

AN APPLICATION OF FOUR PRINCIPLES OF SANGHAVATTHU TO THE
DEVELOPMENT OF THE NONG NAE SUB-DISTRICT ADMINISTRATION
ORGANIZATION, KUTCHUM DISTRICT, YASOTHON PROVINCE

พระปริญา อนุตตโร (บุญแก้ว)¹, พชรเดช เสมานู²

Phra Prarinya Anuttaro (Bunphaew)¹, Phatcharadech Semanu²

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}

Email : Teaparinya36@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 2) เพื่อศึกษากระบวนการการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ซึ่งกำหนดไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น จำนวน 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาชุมชน จำนวน 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร เรียงลำดับได้ดังนี้ (1) การศึกษาชุมชน (2) การให้การศึกษแก่ชุมชน (3) การวางแผนและโครงการ (4) การดำเนินงานตามแผนและโครงการ (5) การติดตามประเมินผล 2. กระบวนการการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร เรียงลำดับได้ดังนี้ (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การเมืองการปกครอง 3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น ตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร โดยการใช้หลักทาน ทำให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันอย่างทั่วถึง ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน การใช้หลักหลักปิยวาจา มาใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้คำใช้วาจาที่สุภาพในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน และคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ให้เกียรติซึ่งกันและกัน การใช้หลักอัตถจริยานำมาใช้โดยทำให้คนในชุมชนเกิดความรักหวงแหนเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ประพฤติทำแต่

สิ่งที่เป็นประโยชน์ และการใช้หลักสมานัตตตา ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ทำให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงการวางตัวเหมาะสมรู้จักกาลเทศะ

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้; หลักสังคหวัตถุ 4; การพัฒนาชุมชน; องค์การบริหารส่วนตำบล

ABSTRACT

The objectives of this research were to 1) study application of the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Nong Nae sub-district, Kut Chum district, Yasothon province 2) study the process of using the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Nong Nae sub-district, Kut Chum district, Yasothon province 3) suggest community development guidelines by applying the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Nong Nae sub-district, Kut Chum district, Yasothon province. It was qualitative research by In-depth interview with key informants in the interview, defined into 2 groups: were 15 personnel of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Nong Nae sub-district, and 5 experts in community development, a total of 20 persons, then analyzed the data by using content analysis techniques.

The research results found that 1. The application of the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Nong Nae sub-district, Kut Chum District, Yasothon Province can be sorted as follows: (1) Community Education (2) Community Education (3) Planning and projects (4) Implementation of plans and projects (5) Monitoring and evaluation. 2. The process of using the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Kut Chum district, Yasothon province can be sorted as follows: (1) Economy (2) Society (3) Government politics. 3. The results of the study and recommendations were as follows: Suggestions for community development guidelines by applying the Four Principles of Sangahavatthu in community development of Nong Nae Sub-district Administrative Organization, Kut Chum district, Yasothon province by using the principles to be generous, share thoroughly make people in the community love and unity, use of the Principle of Pleasure in communication to achieve understanding, be united, use of polite words to communicate with colleagues and people in the community, making it a community that respects each other, use of the main subject matter with people in community to love and cherish and sacrificing one's own interests for the common good and use

of self - confidence principle to bring out equality in society foster mutual respect, including posing appropriately.

Keywords : Application, Four Principles of Sangahavatthu; Community Development; District Administrative Organization

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

การประยุกต์ หมายถึง การนำบางสิ่งมาใช้ประโยชน์ โดยปรับใช้อย่างเหมาะสมกับสภาวะที่เฉพาะเจาะจงบางสิ่งนำมาใช้ประโยชน์นั้น อาจเป็นทฤษฎี หลักการ แนวคิด ความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และนำมาใช้ประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยปรับให้เข้ากับบริบทแวดล้อมที่เป็นอยู่อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ บางสิ่งนั้นอาจเป็นวัตถุประสงค์ของที่นำมา นอกเหนือบทบาทหน้าที่เดิมให้เหมาะสมกับบริบทใหม่ การประยุกต์เป็นการนำทฤษฎี หลักการ กฎเกณฑ์ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในภาคปฏิบัติ โดยเฉพาะในศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ มักมีการประยุกต์ภาคทฤษฎี สู่ภาคปฏิบัติ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้จริง ในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ เพราะมีความเป็นรูปธรรมมากกว่า การประยุกต์เป็นการนำสิ่งหนึ่ง หรือแนวคิดหนึ่งมาปรับใช้ เพื่อตอบสนองวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง การประยุกต์จึงแตกต่างจากการลอกเลียนแบบ การลอกเลียนแบบเป็นการนำสิ่งที่อยู่ในบริบทหนึ่งมาใช้ในอีกบริบทหนึ่งทั้งหลักการ วิธีการ และรูปแบบ โดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสมในบริบทที่ต่างกัน คนที่คิดในเชิงประยุกต์ได้ดีจะสามารถนำสิ่งหนึ่งมาใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างลงตัว โดยคำนึงถึงสภาพความเป็นจริงในขณะนั้น (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2547)

สังคหวัตถุธรรมเหล่านี้ช่วยอุ้มชูโลก การอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น มนุษย์ทุกคนล้วนปรารถนาเป็นที่รักของคนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับนับถือของทุก ๆ คน และปรารถนาที่จะได้ยินได้ฟังคำยกย่องสรรเสริญ มากกว่าเสียงนินทาว่าร้าย พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงสอนวิธีที่จะทำตนให้เป็นที่รักของสังคมว่า สิ่งแรกที่จะทำคือ ให้ปรับตัวของเราเองก่อน คือต้องทำตัวของตัวเองให้เป็นคนน่ารักเสียก่อน โดยการปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี เป็นหลักธรรมที่ทำให้คนเป็นที่รัก เป็นที่ขอบใจของคนทั่วไป เป็นการปลูกไมตรี เต็มใจต่อกัน ทำให้สังคมเป็นสุข (มูลนิธิมหาเมธีราชวิทยาลัย, 2525)

การพัฒนาชุมชนก็คือ การพัฒนาคน หรือการพัฒนาที่ตัวตน การพัฒนาที่ตัวคนนี้ หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่ทำให้คนเป็นคนฉลาดเฉลียวขึ้น หรือทำให้คนเป็นคนที่มีคุณภาพ นอกจากนี้การพัฒนาคนยังหมายรวมถึง การพัฒนาความรู้สึกนึกคิด กิริยามารยาท บุคลิก ลักษณะนิสัยใจคอ ความชำนาญชำนาญ รสนิยมของคนด้วย ถ้าพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพ และคุณธรรมของคน ดังนั้น จึงควรได้มีการอธิบายว่า คนที่มีคุณภาพ และมีคุณธรรมนั้น เป็นอย่างไร คนที่มีความรู้ความสามารถทำงานสิ่งใดก็บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลิตผลมาก คุณภาพดี เสียค่าใช้จ่ายน้อย เสียเวลาน้อย การวัดคุณภาพวัดจากผลสำเร็จทางวัตถุเป็นส่วนใหญ่ ผู้ที่มีคุณภาพส่วนมาก มุ่งความสำเร็จทางวัตถุตามที่ได้รับภารกิจหรือสั่งสอนมา ความต้องการทางวัตถุนั้นไม่รู้จักจบสิ้น ผู้มีความต้องการทางวัตถุจึงไม่รู้จักพอ มีแต่เพิ่มมากขึ้น ๆ หาขอบเขตไม่ได้

การพัฒนาจิตใจตามหลักธรรมของศาสนาพุทธ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทางจิตใจ หรือนามธรรม เพื่อการพัฒนาคนเช่นกัน ตัวอย่างการพัฒนาจิตใจตามแนวทางของศาสนาพุทธ เช่น การยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาถือปฏิบัติ (บุญทัน ดอกไธสง และ ธเนศ ต่วนชะเอม, 2529)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคล และราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ส่งผลให้มีการกระจายอำนาจ สู่องค์กรประชาชนในระดับตำบลอย่างมาก โดยได้ยกฐานะสภาตำบลซึ่งมีรายได้ตามเกณฑ์ คือ มีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี เฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท ขึ้นเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวได้ว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนี้เป็นผลผลิตหนึ่งของกระแสของสังคมที่ต้องการจะปฏิรูปการเมือง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นมิติหนึ่ง ของความพยายามในการปฏิรูปการเมือง โดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล มีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมาก เพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุด แต่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบท

ในช่วงปลายปี พ.ศ.2546 ก็มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ในประวัติศาสตร์การปกครองท้องถิ่นของไทย เมื่อรัฐสภาได้พิจารณาผ่านกฎหมายท้องถิ่น แก้ไขเพิ่มเติม 3 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 12) และพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 โดยเนื้อหาสาระสำคัญของกฎหมายทั้ง 3 ฉบับ คือ การกำหนดให้ฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในท้องถิ่น ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่การประกาศใช้กฎหมายทั้ง 3 ฉบับนี้แล้ว ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบของไทย มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนเหมือนกันหมดทั้งประเทศ (โกวิทย์ พวงงาม, 2544) และในปี พ.ศ.2562 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2562 เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ เกี่ยวกับจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วย การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล การพ้นจากตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งการกระทำอันเป็นการต้องห้าม ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจน อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล และการกำกับดูแลองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือในการบริหารราชการ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต สามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล และมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7), พ.ศ.2562) ได้ขยายการปกครองท้องถิ่นสู่ภูมิภาค โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีจำนวนทั้งหมด 20 จังหวัด

แบ่งการปกครองเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

ส่วนจังหวัดยโสธรอยู่ในภาคอีสานตอนล่าง มีจำนวน 9 อำเภอ ส่วนการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร มีการบริหารงานตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 7) โดยเฉพาะ การบริหารจัดการชุมชน ผู้วิจัยได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชน ในเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาน้อย มีรายได้น้อย รวมทั้งการบริการชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน และความกระตือรือร้นในการที่จะแก้ปัญหาของชุมชน ในการดำเนินชีวิตให้ดีขึ้น ดังนั้น ในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความสุขของชุมชน โดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตดา

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร โดยสำรวจว่า องค์การบริหารส่วนตำบลได้นำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนมากน้อยเพียงใด เพราะหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ปฏิบัติแล้ว จะทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขอันเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน และประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

3. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

3.2 ได้ทราบถึงกระบวนการการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

3.3 ได้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวน ตำบลหนองแวน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดยโสธร

3.4 สามารถนำผลการศึกษารวบรวมไปใช้เป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนได้

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และแนวคิดเกี่ยวกับงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากนั้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูล มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและพรรณนา โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง แหน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ให้ข้อมูล สำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อได้ข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง แหน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร โดยผู้วิจัย กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบล หนองแวน จำนวน 15 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการพัฒนาชุมชน จำนวน 5 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง การ สัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม แล้วนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงพรรณนา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ มี 2 อย่าง ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) และแบบสังเกตการณ์ (Observation) ที่ได้รับการตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือกับ วัตถุประสงค์การวิจัย จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และ เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เหมาะสำหรับการนำไปใช้เก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลของผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัยโดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชน ตอนที่ 3 แนวทางการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการการใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชน ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการ ประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง แหน อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

การวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำแนวทางการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมีขั้นตอน ดังนี้

1) ใช้ตัวบันทึกเสียง และสมุดบันทึก เป็นอุปกรณ์หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระหว่าง สัมภาษณ์ เขียนบันทึกให้ละเอียดที่สุด เพื่อให้เห็นภาพของข้อมูล บรรยากาศ กิจกรรม ที่ผู้วิจัยได้เก็บ รวบรวมมา

2) หลังจากสัมภาษณ์เสร็จสิ้นแล้ว นำเทปบันทึกบทสัมภาษณ์แต่ละชุดออกมา ฟัง อย่างน้อย 2 ครั้ง จนเข้าใจสาระสำคัญที่ชัดเจน

3) ลงบันทึกข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการบันทึกช่วยจำว่าช่วงที่เก็บข้อมูลนั้น มีสาระสำคัญ อะไรบ้าง เป็นการช่วยแยกแยะและจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นระบบ และสรุปสาระสำคัญในแต่ละหน้าว่ามี ประเด็นสำคัญอะไรบ้าง แล้วแต่กรณีไป

4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบ บริบท (Content Analysis Techniques)

5. ผลการวิจัย

5.1 การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอกุศุม จังหวัดยโสธร

1) การศึกษาชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สามารถนำหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยะวาจา วาจาที่สุภาพมาประยุกต์ใช้ในการแสวงหาข้อมูลด้านต่าง ๆ ได้โดยใช้ เป็นวิธีการเสาะแสวงหาข้อมูล ที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลจริงในชุมชน เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยการสอบถาม สังเกต สํารวจ เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความสามัคคี การแสดงออกกับประชาชนด้วยความจริงใจ พูดจาด้วยความสุภาพ ไพเราะ ในการสัมภาษณ์ สอบถาม หรือสํารวจข้อมูลต่าง ๆ การประชุม การสัมมนา และประชาคมหมู่บ้าน

2) การให้การศึกษชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การให้การศึกษแก่ชุมชน เป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาที่มีในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การสัมมนา การประชาคมต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนนั้น ๆ ได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยให้การศึกษแก่ชุมชนนั้น เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ การที่เจ้าหน้าที่ออกไปให้ความรู้ต่าง ๆ จะต้องใช้วาจาที่สุภาพ ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับประชาชน เพื่อจะทำประโยชน์ร่วมกันให้เกิดขึ้นในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ เป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนเห็น

3) การวางแผนแลโครงการ ผลการวิจัยพบว่า ในยุคปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กลับไม่ทำให้สภาพจิตใจของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย จึงเกิดปัญหาขึ้นในสังคมตามมากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด การพนัน หรือแม้กระทั่ง ปัญหาเรื่องปากท้อง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น ในการพัฒนาชุมชน หรือสังคม ที่ดีนั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน การวางแผนและโครงการ เพื่อที่จะพัฒนาชุมชน โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการวางแผนและโครงการ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มคนในชุมชน และรวมไปถึงคนในชุมชนด้วย การแก้ปัญหาในชุมชนนั้นทุกคนต้องร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลัก ทาน คือ การให้ข้อมูลต่าง ๆ ปิยะวาจา คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การแสดงออกความคิดเห็นด้วยคำสุภาพ อตถจริยา คือ การทำประโยชน์ การนึกถึงประโยชน์ของส่วนรวม และสมานัตตตา คือ การมีความรับผิดชอบต่อชุมชน วางตัวให้เหมาะสม และเป็นกลาง

4) การดำเนินงานตามแผนและโครงการ ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานตามแผนและโครงการ เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนา หลังจากที่ได้มีการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนในการแก้ไขปัญหา มาแล้วนั้น การดำเนินงานตามแผนและโครงการ ต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานทางราชการ เป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ในการปฏิบัติงานต่างๆ ตามโครงการที่ได้มีการจัดทำขึ้น และการส่งเสริมการปฏิบัติงาน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1. ทาน คือ การให้สิ่งของ การให้ความรู้ ให้ความร่วมมือ และให้คำแนะนำ 2. ปิยะวาจา คือ การพูด การแสดงออกที่

จริงใจ เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดในชุมชน 3. อุตถจริยา คือ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ทำประโยชน์ให้สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน 4. สมานัตตตา คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม การวางตนที่เหมาะสม มาใช้ในการดำเนินงานตามแผนและโครงการ ถือเป็นเป็นการสงเคราะห์กัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน

5) การติดตามประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า ในการติดตามประเมินผล ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมจะนำหลักธรรมมาปรับใช้ และมองเห็นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กร และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการวางแผนพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดทำแบบประเมิน แบบสอบถามความพึงพอใจ กับประชาชนในชุมชน สิ่งสำคัญคือการใช้วาจาคำพูดที่สุภาพ การให้กำลังใจกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน วางตนให้เหมาะสม ปฏิบัติงานตรงไปตรงมาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในองค์กร และเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้จริง

5.2 กระบวนการการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

1) เศรษฐกิจ ผลการวิจัยพบว่า มีการนำเอาหลักธรรม มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา ของการอยู่ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร และคนในชุมชน อาทิเช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน ปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด การพนัน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสามัคคีเอื้ออาทร และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและ การรู้จักแบ่งปัน ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้คนในชุมชน ประกอบอาชีพที่สุจริต การให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนให้มีรายได้เสริม และสามารถพึ่งตนเองได้ โดยปราศจากความเห็นแก่ตัว

2) สังคม ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ก่อให้เกิดสังคมที่น่าอยู่ ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อลดช่องว่างความแตกต่างของชนชั้น เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดี ให้รู้จักหน้าที่ของตนมีความรับผิดชอบ การช่วยเหลือเกื้อกูลเข้าใจที่ตรงกัน ในการทำประโยชน์ร่วมกันในสังคม จนก่อให้เกิดเป็นความรักความสามัคคี ความมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในสังคม

3) การเมืองการปกครอง ผลการวิจัยพบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญอย่างมาก และประชาชนในชุมชนต้องให้การช่วยเหลือ ตามหลักของกฎหมายและเป็นไปตามหลักธรรมประเพณี อันติงามของชุมชน มีการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน มีการถือปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางเดียวกัน ตลอดจนการวางตัวที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสามัคคี การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้บริการประชาชน ประจักษ์ตาของตนเอง ทำตัวให้ใกล้ชิดประชาชน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีการวางตนให้เหมาะสม

5.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนโดยการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร โดยการใช้หลักทาน ทำให้มีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ แบ่งปันอย่างทั่วถึง ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน การใช้หลักหลักปิยวาจา มาใช้ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้คำใช้วาจาที่สุภาพในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน และคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ให้เกิดประโยชน์ซึ่งกัน

และกัน การใช้หลักอรรถจริยา นำมาใช้โดยทำให้คนในชุมชนเกิดความรักหวงแหนเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ประพฤติทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และการใช้หลักสมานัตตตา ทำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม ทำให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน รวมถึงการวางตัวเหมาะสมรู้จักกาลเทศะ

6. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร” จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

6.1 การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชน

การศึกษาชุมชน พบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาด้านการศึกษาชุมชนผู้ให้สัมภาษณ์สามารถนำหลักสังคหวัตถุ 4 ด้านปิยะวาจา วาจาที่สุภาพมาประยุกต์ใช้ในการแสวงหาข้อมูลด้านต่าง ๆ ได้โดยใช้ เป็นวิธีการเสาะแสวงหาข้อมูล ที่ทำให้ได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นข้อมูลจริงในชุมชน เพื่อที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาโดยการสอบถาม สังเกต สํารวจเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความใกล้ชิดกับประชาชนในชุมชน หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความสามัคคี การแสดงออกกับประชาชนด้วยความจริงใจ พุดจาด้วยความสุภาพ ไพเราะ ในการสัมภาษณ์ สอบถาม หรือสำรวจข้อมูลต่าง ๆ การประชุม การสัมมนา และประชาคมหมู่บ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าชุมชนวัดหนองสนม มีการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในชุมชนวัดหนองสนมเป็นอย่างดี เมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านทาน ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนวัดหนองสนมให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดี ด้านปิยะวาจา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนหนองสนม พุดจาด้วยถ้อยคำไพเราะเสมอ พุดให้กำลังใจเพื่อนบ้าน ไม่ตำหนิกัน ด้านอรรถจริยา พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนในชุมชนเป็นจิตอาสา สามารถช่วยเหลือชุมชนอื่นๆ ได้ตลอดเวลา มีความอนุเคราะห์แก่ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ แบ่งปัน ความรู้ให้แก่เยาวชนในชุมชน คอยช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเขาเดือดร้อน และด้านสมานัตตตา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง มีการ ประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง มีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย ประชาชน ยึดถือความถูกต้องเป็นธรรม ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน ปฏิบัติกับทุกคนในชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน

การให้การศึกษาแก่ชุมชน พบว่า การให้การศึกษาแก่ชุมชน เป็นกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาที่มีในชุมชน โดยการมีส่วนร่วมกับคนในชุมชน เช่น การประชุมหมู่บ้าน การสัมมนา การประชาคมต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จะทำให้คนในชุมชนนั้นๆ ได้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการพัฒนาชุมชน โดยให้การศึกษาแก่ชุมชนนั้น เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้รับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ การที่เจ้าหน้าที่ออกไปให้ความรู้ต่าง ๆ จะต้องใช้วาจาที่สุภาพ ในการสร้างความเข้าใจร่วมกันกับ

ประชาชน เพื่อจะทำประโยชน์ร่วมกันให้เกิดขึ้นในชุมชน ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความจริงใจ เป็นแบบอย่างที่ดีให้ประชาชนเห็น โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2547) กล่าวว่า การให้การศึกษแก่ชุมชน ซึ่งอธิบายว่าการให้การศึกษแก่ชุมชน (Community Education) คือการให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ในสิ่งที่ควรรู้ เพื่อความรู้ความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการผู้เข้ารับการศึกษามีส่วนสำคัญที่สุด เพราะเป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงต้องมีแรงจูงใจที่ต้องการจะศึกษา และบางเรื่องต้องมีการฝึกฝน ปฏิบัติให้มีทักษะ โดยผู้เข้ารับการศึกษอาจเป็นเด็ก เยาวชน หรือผู้ใหญ่ในชุมชน รวมถึงผู้นำกลุ่ม ที่มีความสนใจ มีเวลาเพียงพอ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ส่วนผู้ให้การศึกษา เช่น นักพัฒนาชุมชน นักส่งเสริมการเกษตร นักสาธารณสุข ฯลฯ จะต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดเนื้อหาข้อมูล ความรู้ มีบุคลิกและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักใช้จิตวิทยา ตลอดจนเทคนิควิธีสอน และถ่ายทอดความรู้ให้ดี

การวางแผนและโครงการ พบว่า ในยุคปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงมากมาย การนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้กลับไม่ทำให้สภาพจิตใจของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเลย จึงเกิดปัญหาขึ้นในสังคมตามมามากมาย เช่น ปัญหายาเสพติด การพนัน หรือแม้กระทั่ง ปัญหาเรื่องปากท้อง ภัยธรรมชาติ โรคระบาด เป็นต้น ในการพัฒนาชุมชน หรือสังคม ที่ดั้นนั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน การวางแผนและโครงการ เพื่อที่จะพัฒนาชุมชน โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการวางแผนและโครงการ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มคนในชุมชน และรวมไปถึงคนในชุมชนด้วย การแก้ปัญหาในชุมชนนั้นทุกคนต้องร่วมกันหาสาเหตุของปัญหา โดยใช้หลัก ทาน คือ การให้ข้อมูลต่าง ๆ ปิยวาจา คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี การแสดงออกความคิดเห็นด้วยคำสุภาพ อตถจริยา คือ การทำประโยชน์ การนี้ถึงประโยชน์ของส่วนรวม และสมานัตตตา คือ การมีความรับผิดชอบต่อชุมชน วางตัวให้เหมาะสม และเป็นกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัฐภาส การรินทร์ (2553) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วม ร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งคณะกรรมการชุมชนได้มีข้อเสนอแนะ ได้แก่ เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลโดยประกาศเสียงตามสาย เพื่อเชิญชวนให้ประชาชนเข้าร่วมจัดทำแผน ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนก่อนมีการลงมติ และควรเปิดโอกาสกว้างให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้าง

การดำเนินงานตามแผนและโครงการ พบว่า การดำเนินงานตามแผนและโครงการ เป็นขั้นตอนสำคัญในการพัฒนา หลังจากที่ได้มีการศึกษาปัญหา วิเคราะห์ปัญหา และวางแผนในการแก้ไขปัญหา มาแล้วนั้น การดำเนินงานตามแผนและโครงการ ต้องอาศัยความร่วมมือ ทั้งเจ้าหน้าที่และประชาชน ซึ่งมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การปฏิบัติงานทางราชการ เป็นหน้าที่ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ตามโครงการที่ได้มีการจัดทำขึ้น และการส่งเสริมการปฏิบัติงาน เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้สิ่งของ การให้ความรู้

ให้ความร่วมมือ และให้คำแนะนำ 2) ปิยวาจา คือ การพูด การแสดงออกที่จริงใจ เพื่อสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดในชุมชน 3) อตถจริยา คือ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น ทำประโยชน์ให้สังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน 4) สมานัตตตา คือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม การวางตนที่เหมาะสม มาใช้ในการดำเนินงานตามแผนและโครงการ ถือเป็นเป็นการสงเคราะห์กัน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2547) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานตามแผนและโครงการ โดยมีผู้รับผิดชอบในการดำเนินการตามแผนและโครงการที่ได้ตกลงกันไว้ กลวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ การเป็นผู้ช่วยเหลือสนับสนุนใน 2 ลักษณะคือ 1) เป็นผู้ปฏิบัติงานทางวิชาการ เช่น แนะนำการปฏิบัติงาน การให้คำปรึกษาหรือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน 2) เป็นผู้ส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานและการดำเนินการจัดระเบียบชุมชนด้วยกลยุทธ์ต่าง ๆ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้ (1) กลยุทธ์โต้แย้ง เป็นการแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจ เช่น การใช้วาจาการเดินขบวน การใช้มาตรการที่เลียบขาด เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ชุมชนต้องการ และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน (2) กลยุทธ์เผชิญหน้า เป็นการแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้ง ด้วยการให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายมาเผชิญหน้ากัน เพื่อทำความเข้าใจกัน ซึ่งจะเป็นการระบายความตึงเครียด ความคับข้องใจ ที่มีอยู่ให้หมดไป แต่จะต้องควบคุมการเผชิญหน้าให้ดี เพราะไม่เช่นนั้นแล้ว อาจจะทำให้ความขัดแย้งให้มากขึ้นไปอีก (3) กลยุทธ์การแข่งขัน การแข่งขันระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ในชุมชน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความมูมานะ ในการทำงาน แต่กลวิธีการแข่งขันนี้จะต้องเป็นการแข่งขันในการทำความคิดดี ตามแนวความคิดและวิธีการที่กลุ่มยึดถือ เพื่อประโยชน์ต่อส่วนร่วมอย่างแท้จริง (4) กลยุทธ์ประกวด เป็นวิธีการที่กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความต้องการที่จะเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาที่กำหนดขึ้น เพราะการประกวดเป็นแรงจูงใจให้บุคคลและกลุ่ม เข้าร่วมในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี เช่น การประกวดหน้าบ้านน่ามอง การประกวดครอบครัวพัฒนา การประกวดชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น (5) กลยุทธ์ต่อรอง เป็นวิธีการที่ใช้เมื่อประชาชนยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามข้อบังคับหรือระเบียบที่วางไว้ เช่น การต่อรองให้ลดการประชุมลง จากสัปดาห์ละครั้ง เป็นเดือนละครั้ง เป็นต้น (6) กลยุทธ์ต่อรองแลกเปลี่ยน เป็นวิธีการที่ทั้งสองฝ่ายหรือทุก ๆ ฝ่ายจะต้องต่อรองแลกเปลี่ยนกัน เพื่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนส่วนรวม ดังนั้น การต่อรองแลกเปลี่ยนจะทำให้บางฝ่ายได้รับผลประโยชน์ แต่บางฝ่ายต้องเสียผลประโยชน์ของตนไปบ้าง เช่น ยอมให้ลดการประชุม แต่สมาชิกต้องร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านเดือนละ 1 ครั้ง (7) กลยุทธ์ประนีประนอม เป็นการใช้วิธีที่นุ่มนวลแบบสมานฉันท์ แก้ไขปัญหาหรือข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในชุมชนโดยสันติวิธี เป็นต้น (8) กลยุทธ์รณรงค์ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายในชุมชนกระทำหรือแสดงออกอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนอย่างทันทีทันใด เช่น รณรงค์ต่อต้านยาเสพติดการรณรงค์ลดละเลิกบุหรี่ยา และแอลกอฮอล์ การรณรงค์เพื่อต่อต้านเมาแล้วขับ เป็นต้น (9) กลยุทธ์ช่วยเหลือร่วมมือ เป็นวิธีการที่ใช้สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นหรือกลุ่มต่าง ๆ ทั้งเป็นครั้งคราวหรืออย่างถาวร เพื่อการพัฒนาชุมชนตามขีดความสามารถของแต่ละคนแต่ละกลุ่ม (10) กลยุทธ์ร่วมมือร่วมใจ เป็นวิธีการที่ทุกคนทุกฝ่ายมีความเข้าใจกันเป็นอย่างดี มีความเห็นพ้องร่วมกัน สามารถร่วมกันรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความยินดี

การติดตามประเมินผล พบว่า ในการติดตามประเมินผล ให้ความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน พร้อมจะนำหลักธรรมมาปรับใช้ และมองเห็นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กร และยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการวางแผนพัฒนาในด้านอื่น ๆ เช่น การจัดทำแบบประเมิน แบบสอบถามความพึงพอใจ กับประชาชนในชุมชน สิ่งสำคัญคือการใช้วาทะคำพูดที่สุภาพ การให้กำลังใจกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน วางตนให้เหมาะสม ปฏิบัติงานตรงไปตรงมาเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในองค์กร และเกิดประโยชน์ในการนำไปใช้จริง สอดคล้องกับแนวคิดของ สนธยา พลศรี (2547) การติดตามประเมินผล เป็นการติดตามความก้าวหน้าของงานที่กำลังดำเนินการตามโครงการ เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่พบได้อย่างทันที่ ทงวิธีที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการติดตามดูแลการทำงานที่ประชาชน ทำเพื่อทราบผลความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรค แล้วนำผลการปฏิบัติงานตามโครงการหรือกิจกรรมไปเผยแพร่ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบซึ่งสามารถกระทำได้โดยวิธีการดังนี้ 1) แนะนำให้ผู้นำท้องถิ่นหรือชาวบ้านติดตามผล และรายงานผลด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจา รายงานเป็นลายลักษณ์อักษร การจัดนิทรรศการ เป็นต้น 2) นักพัฒนาและผู้นำชุมชนเป็นผู้รายงานผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง เช่น รายงานด้วยวาจาต่อผู้บังคับบัญชาหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอผลการปฏิบัติงานต่อที่ประชุม โดยการทำบันทึกรายงาน ซึ่งอาจจะมีแบบฟอร์มต่างๆ ที่กำหนดไว้

6.2 กระบวนการการใช้หลักสังคหัตถ์ 4 ในการพัฒนาชุมชน

เศรษฐกิจ พบว่า มีการนำเอาหลักธรรม มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหา ของการอยู่ร่วมกันของบุคลากรในองค์กร และคนในชุมชน อาทิเช่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปัญหาเรื่องปากท้องของประชาชน ปัญหาความยากจน ปัญหาเสพติด การพนัน และอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความสามัคคี เอื้ออาทร และมีการช่วยเหลือซึ่งกันและ การรู้จักแบ่งปัน ช่วยปลูกฝังคุณธรรมให้คนในชุมชน ประกอบอาชีพที่สุจริต ให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนให้มีรายได้เสริมและสามารถพึ่งตนเองได้ โดยปราศจากความเห็นแก่ตัว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมศักดิ์ ธีรวีโส (แหวนคำ) (2561) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืนของอำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนา และกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเมือง และชนบทในเทศบาลตำบลเชียงคำ และองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำแวน ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน พบว่าด้านกระบวนการพัฒนาและกระบวนการมีส่วนร่วมใน มิติทางเศรษฐกิจ จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินพอประมาณและมั่นคงยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้พ้นจากความยากจน โดยมีอาชีพที่สุจริต โดยใช้ความเป็นวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ผสมผสานความทันสมัยแบบใหม่ ๆ แต่ยังคงรักษารากฐานความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ของตนไว้ได้อย่างเหนียวแน่น ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ และกลุ่มเกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด จากความพยายามในการพลิกฟื้นของดีที่มีอยู่ในชุมชน ให้คนภายนอกสัมผัสได้ และเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนที่สุด เกิดชีวิตที่มีสุขพ้นจากความยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มีครอบครัวที่อบอุ่น และเป็นสุขตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมิติทางสังคม มีการสร้างแนวทางปฏิบัติร่วมกันเป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน และหลักประกันความสมดุลความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคม แก้ปัญหาต่าง ๆ ของคนในชุมชน และวางแผนไว้เพื่ออนาคตป้องกันจากสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีการจัดลำดับความสำคัญนั้นของปัญหาตรงจุด ตามเป้าหมายที่ทุกฝ่ายเห็นว่าควรปรับปรุงแก้ไขพัฒนาร่วมกัน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย

ของภาครัฐ เกิดสังคมร่วมรับผิดชอบร่วมกันดำเนินงาน ร่วมกันคิด ร่วมลงมือปฏิบัติ การร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ ร่วมกันในการติดตามและประเมินผลให้เกิดความยั่งยืน มิติทางวัฒนธรรม การจัดกิจกรรมการดำรงชีพตามวิถีประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมใจในกิจกรรมต่างๆ มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาของตนเอง เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน ส่วนหนึ่งเป็นการสืบทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรม ให้แก่คนรุ่นหลังทำให้เกิดการซึมซับทางวัฒนธรรมของตนเอง สร้างความผูกพันของคนในชุมชน เกิดมีผู้นำรุ่นเก่าถ่ายทอดวิถีชีวิตวัฒนธรรมสู่ผู้นำรุ่นใหม่ เกิดการขยายเครือข่ายทางวัฒนธรรมเกิดผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำที่ไม่เป็นทางการ รวมถึงผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ให้มีบทบาทผู้นำ เพื่อเป็นแบบอย่างให้สมาชิกชุมชน และกลุ่มเยาวชนได้ปฏิบัติตาม ในการนำวัฒนธรรมที่มีอยู่มาปรับประยุกต์ใช้ อย่างต่อเนื่อง แต่ยังรักษารากของวัฒนธรรมไว้อย่างลึกซึ้ง และเข้าใจมิติทางด้านสิ่งแวดล้อม การสร้างจิตสำนึก การตระหนักรู้ถึงทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมถึงระบบการควบคุมมลภาวะทางสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนา ให้มีความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการสร้างแนวปฏิบัติร่วมกันและความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติจิตสำนึกให้ทุกคน เพื่อเกิดการห่วงใย เป็นส่วนหนึ่งของการอนุรักษ์ โดยใช้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมาเป็นตัวกำหนดเกิดการวางแผนการดำเนินการที่เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมบริโภคและกระแสโลก เป็นการสร้างความสมดุลของสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้นๆ เกิดคุณค่ามากที่สุดและยั่งยืนต่อไป

สังคม พบว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ก่อให้เกิดสังคมที่น่าอยู่ ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และเพื่อลดช่องว่างความแตกต่างของชนชั้น เกิดสัมพันธภาพที่ดี ให้รู้จักหน้าที่ของตนมีความรับผิดชอบ การช่วยเหลือเกื้อกูลเข้าใจที่ตรงกัน ในการทำประโยชน์ร่วมกันในสังคม จนก่อให้เกิดเป็นความรักความสามัคคี ความมีน้ำหนึ่งอันเดียวกันของคนในสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมศักดิ์ ธีรวโส (แหวนคำ) (2561) ได้วิจัยเรื่อง กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืนของอำเภอเชิงคำจังหวัดพะเยา ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการพัฒนาทำให้เกิดการพัฒนาในระดับท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับรากหญ้ามากขึ้น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมมากขึ้น เกิดการพึ่งตนเองช่วยเหลือเกื้อกูลกันควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน ในภาพรวมทั้งด้านกายภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม มีความเข้มแข็งของชุมชนมากยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในสังคม รวมพลังทำให้ชุมชนเมือง และชนบทมีความสงบสะอาดปลอดภัย ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี วิถีชีวิตที่มีความสุข เกิดการสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ริเริ่มพัฒนาชุมชนเมืองและชนบท ให้เกิดผลในทางปฏิบัติมากยิ่งขึ้นเกิดการกระตุ้นให้ชุมชนได้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินศักยภาพร่วม รับผลประโยชน์ร่วมกัน กำหนดวิสัยทัศน์วางเป้าหมายกลยุทธ์ของกระบวนการพัฒนา กำหนดแผนงาน หรือกิจกรรมตลอดจนติดตามประเมินผลบนพื้นฐานการพึ่งพาทรัพยากรของท้องถิ่นชุมชนเป็นหลักโดยภาครัฐทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษาแนะนำ ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของชุมชนในระดับต่างๆจนนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทไปสู่ความยั่งยืน

การเมืองการปกครอง พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบล ถือเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญอย่างมาก และประชาชนในชุมชนต้องให้การช่วยเหลือ ตามหลักของกฎหมายและเป็นไปตามหลักธรรมประเพณี อันดีงามของชุมชน มีการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน ให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในชุมชน

มีการถือปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดเป็นแนวทางเดียวกัน ตลอดจนการวางตัวที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสามัคคี การเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การให้บริการประชาชนประดุจญาติพี่น้องของตัวเอง ทำตัวให้ใกล้ชิดประชาชน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีการวางตนให้เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวาทีน กนตสีโล (บัวบุญ) (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหุ้ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย สามลำดับแรกคือ ควรมีความเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และให้การช่วยเหลือในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว ควรปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ให้ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และควรปฏิบัติกับทุก ๆ คนโดยเฉพาะประชาชน ด้วยความเสมอภาพ ไม่เลือกปฏิบัติ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 การนำสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ โดยการใช้หลักทาน ซึ่งมีวิธีการคือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันอย่างทั่วถึง ทำให้คนในชุมชนเกิดความรักใคร่สามัคคีกัน นำหลักปิยวาจามาใช้ในการสื่อสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ใช้คำใช้วาจาที่สุภาพในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานและคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ให้เกิดเกียรติซึ่งกันและกัน หลักอัตถจริยา นำมาใช้โดยทำให้คนในชุมชนเกิดความรัก ห่วงหาญ เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ประพฤติทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ และ หลักสมานัตตตา เป็นการให้ความเท่าเทียมให้ความเคารพซึ่งกันและกันรวมถึงการวางตัวเหมาะสม รู้กาลเทศะ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ด้าน ปิยวาจา มาใช้ในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชุมชน ควรนำมาใช้ในการสื่อสารกับชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

7.2.2 การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ด้าน สมานัตตตา ในการให้บริการประชาชน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันขึ้นในชุมชน

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.3.1 ควรมีการศึกษาการใช้หลักสุจริต 3 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหาน อำเภอกุตุชุม จังหวัดยโสธร

7.3.2 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักสังคหวัตถุ 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลค่าน้ำสร้าง อำเภอกุตุชุม จังหวัดยโสธร

7.3.3 ควรมีการศึกษาการมีความสัมพันธ์ที่ีระหว่างเจ้าพนักงานรัฐกับประชาชน โดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 กรณีศึกษา : อำเภอกุตุชุม จังหวัดยโสธร

8. บรรณานุกรม

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2547). **เรียนรู้: วิธีความสำเร็จ**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ชัคเชสมิเดีย.

- โกวิท พวงงาม. (2544). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- นัฐภาส การรินทร์. (2553). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญทัน ดอกไธสง และธนศ ต่วนชะเอม. (2529). กระบวนการและวิธีการพัฒนาจิตใจเพื่อพัฒนาสังคมไทย. กรุงเทพฯ : ห.จ.ก. ทิพย์อักษร.
- บุญสิริ ชวลิตธำรง. (2529). ธรรมโอสถ. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์.
- พระขวัญชัย ชยวุฒโฒ (แสนณรงค์). (2556). บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์วัดเจริญศิลป์ จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระภมร ฐิริปญโญ (ช่อผูก). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองปากพอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมศักดิ์ อีรวีโส (แหวนคำ). (2561). กระบวนการพัฒนาชุมชนเมืองและชนบทสู่ความยั่งยืนของอำเภอเชียงคำจังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวาทีน กนต์สีโล (บัวบุญ). (2558). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองทุ่ม อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธรรมธโร (บุญคง). (2560). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทย. เล่ม 21, 32, 37. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์ศรี มงคลอิทธิเวช. (2552). กระบวนการพัฒนาศักยภาพชุมชนเพื่อให้เป็นชุมชนน่าอยู่: กรณีศึกษาบ้านสบยาบ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สนธยา พลศรี. (2547). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.